

The Relationship Between Corona Anxiety and Daily Memory in the Elderly: The Mediating Role of Anxiety Sensitivity

Masomeh Esmaeili^{1*} , Zahra Mohammadnia²

¹ Dept of Psychology, Payame Noor University, Tehran, Iran

Article Info

Article History

Received: 10.06.2022

Revised: 10.07.2022

Accepted: 14.07.2022

ePublished: 05.08.2022

Keywords

Corona anxiety, daily memory, anxiety sensitivity, elderly

How to cite this article

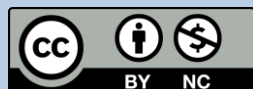
Esmaeili, M., & Mohammadnia, Z. (2022). The Relationship between corona anxiety and daily memory in the elderly: the mediating role of anxiety sensitivity. *Aging Psychology*, 8(2), 175-188.

*Corresponding Author

Masomeh Esmaeili

Email

m.esmaeili2022@pnu.ac.ir

© The Author(s)

Publisher: Razi University

Abstract

The decrease of memory abilities is one of the main problems in the elderly exacerbated by psychological factors such as anxiety. Therefore, the present study was to investigate the relationship between Corona anxiety and daily memory in the elderly through the mediating role of anxiety sensitivity. This was a descriptive-correlational research of path analysis kind. The statistical population of the study included all the education retirees over 60 years old living in Shiraz, Iran, 250 of whom were selected using convenience sampling. In this study, Alipour's Corona anxiety, Sunderland's daily memory and Floyd's anxiety sensitivity questionnaires were filled out online by the participants. Data were analyzed using SPSS-26 software and Lisrel-8.32. The results of path analysis demonstrated that there is a negative direct relationship between Corona anxiety and daily memory, a positive direct relationship between Corona anxiety and anxiety sensitivity, and a negative direct relationship between anxiety sensitivity and daily memory. Corona anxiety also had an indirect and significant relationship with daily memory through the mediating role of anxiety sensitivity. According to the results, anxiety caused by the outbreak of Corona disease can affect memory function in the elderly. Hence, in addition to physical health, providing mental health of the elderly seems to be crucial as well in pandemic conditions.

رابطه اضطراب کرونا و حافظه روزمره در سالمندان: نقش میانجی حساسیت اضطرابی

معصومه اسماعیلی^{۱*}، زهرا محمدنیا^۱

^۱ گروه روان‌شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

چکیده

کاهش توانایی‌های حافظه از جمله مشکلات اصلی دوره سالمندی است که تحت تأثیر عوامل روان‌شناختی از جمله اضطراب شدت می‌گیرد. از اینرو در پژوهش حاضر به بررسی رابطه اضطراب کرونا و حافظه روزمره در سالمندان با نقش میانجی حساسیت اضطرابی پرداخته شد. این پژوهش، توصیفی-همبستگی از نوع تحلیل مسیر بود. جامعه آماری مورد مطالعه کلیه بازنشستگان بالای ۶۰ سال آموزش و پرورش ساکن شهر شیراز بودند که تعداد ۲۵۰ نفر از آنها به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. در این پژوهش پرسش‌نامه‌های اضطراب کرونا علیپور، حافظه روزمره ساندرلند و حساسیت اضطرابی فلوید به صورت برخط توسط شرکت‌کنندگان تکمیل شد. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS نسخه ۲۶ و Lisrel نسخه ۸/۳۲ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج تحلیل مسیر نشان داد که بین اضطراب کرونا و حافظه روزمره رابطه مستقیم منفی، بین اضطراب کرونا و حساسیت اضطرابی رابطه مستقیم مثبت و بین حساسیت اضطرابی و حافظه روزمره رابطه مستقیم منفی وجود دارد. همچنین اضطراب کرونا از طریق نقش میانجی حساسیت اضطرابی با حافظه روزمره رابطه غیرمستقیم معنی‌داری داشت. با توجه به نتایج بدست آمده، اضطراب حاصل از شیوع بیماری کرونا می‌تواند عملکرد حافظه را در سالمندان تحت تأثیر قرار دهد. بنابراین تأمین سلامت روانی سالمندان در کنار سلامت جسمی آنها در شرایط پاندمی اهمیت دارد.

اطلاعات مقاله

سابقه مقاله

دریافت: ۱۴۰۱/۰۳/۲۰

اصلاح: ۱۴۰۱/۰۴/۱۹

پذیرش: ۱۴۰۱/۰۴/۲۳

چاپ الکترونیکی: ۱۴۰۱/۰۵/۱۴

کلیدواژه‌ها

اضطراب کرونا، حافظه روزمره، حساسیت اضطرابی، سالمندان

نحوه ارجاع به مقاله

اسماعیلی، م. و محمدنیا، ز. (۱۴۰۱).
رابطه اضطراب کرونا و حافظه روزمره در
سالمندان: نقش میانجی حساسیت
اضطرابی. *روان‌شناسی پیری*، ۲۸(۲)،
۱۷۵-۱۸۸.

* نویسنده مسئول

معصومه اسماعیلی

پست الکترونیکی

m.esmaeilii2022@pnu.ac.ir

بیماری‌های مسری و کشنده مخصوصاً زمانی که ناشناخته باشند و درمان مشخصی نداشته باشند بعنوان یک بحران شناخته شده و آثار منفی اجتماعی، اقتصادی، جانی و روانی بسیاری دارند که متأسفانه دیرپا و بعضاً جبران‌ناپذیر هستند (عسکری و قدمی، ۱۳۹۹). گسترش بیماری‌های واگیردار می‌تواند موجب افزایش اضطراب گردد. بنابراین اضطراب ناشی از بیماری کرونا نیز منجر به پیدایش مفهومی تحت عنوان اضطراب کرونا^۵ شد (بارتا و همکاران، ۲۰۲۰). اضطراب کرونا بصورت وجود نگرانی، دلشوره و دلواپسی در خصوص ویروس کرونا و عوارض مرتبط با آن تعریف می‌شود (زانگریلو و همکاران، ۲۰۲۰). در مجموع اضطراب ناشی از بیماری کرونا بعنوان نوعی از اضطراب و بطور مشخص اضطراب سلامت می‌تواند به خطاهای شناختی، تحریف توجه مرتبط با تهدید، رفتارهای ایمنی غلط و رفتارهای مخرب در افراد منجر شود (کومار و سومانی، ۲۰۲۰).

راچکومار (۲۰۲۰) در پژوهش خود اظهار داشت که افزایش آسیب‌های روانی ناشی از شیوع بیماری کوید-۱۹ در جامعه بسیار قابل توجه است. داده‌های موجود حاکی از آن است که قطع ارتباط اجتماعی، افراد را در معرض خطر افسردگی و اضطراب قرار می‌دهد او همچنین در پژوهش خود افسردگی و اضطراب را با شیوع ۲۶ درصدی بعنوان بیشترین مشکلات روان‌شناختی در دوران کرونا گزارش کرد. براساس مطالعه لای و همکاران (۲۰۲۰) افسردگی، اضطراب، بی‌خوابی و پریشانی مسائل روانی درگیر در شیوع بیماری کوید-۱۹ بودند. پژوهش وانگ و همکاران (۲۰۲۰) نیز تأثیرات روان‌شناختی شیوع بیماری کرونا از جمله (افسردگی، اضطراب و استرس) را در چین متوسط و یا شدید گزارش کرد.

یکی از تغییرات روان‌شناختی که با آغاز دوره سالمندی ایجاد می‌شود ضعف در حافظه^۶ است. با افزایش سن احتمال ضعف در حافظه افزایش می‌یابد (یزدانبخش و همکاران، ۱۳۹۷). روند سالمندی باعث ایجاد تغییرات اساسی در سیستم‌های مختلف بدن می‌شود. از سویی ایجاد تغییرات ریخت‌شناسی و بیوشیمیایی در قسمت‌های مختلف مغز از جمله کورتکس آهیانه و پیشانی، باعث کاهش عملکرد شناختی از جمله حافظه می‌شود (تیزراند و

کوید-۱۹ جدیدترین ویروس از خانواده کرونا^۲ ویروس‌ها است که در سال ۲۰۱۹ تمام کشورهای دنیا را در یک همه‌گیری^۳ درگیر کرد. روزانه موارد ابتلا و مرگ و میر ناشی از بیماری کرونا که از طریق اخبار و شبکه‌های اجتماعی صورت می‌گیرد، دوره طولانی مدت قرنطینه ۲ تا ۳ هفته‌ای بعد از ابتلا به بیماری، فاصله‌گذاری اجتماعی و نبود ارتباطات دوستانه و خانوادگی، مشکلات اقتصادی ناشی از قرنطینه و جهش‌های جدید ویروس از عواملی هستند که افراد را در این پاندمی^۴ دچار اضطراب کرد. در این میان افرادی که خطر بالاتری برای ابتلا به این بیماری دارند و یا در صورت ابتلا احتمال بیشتری وجود دارد که جان خود را از دست بدهند سطوح بالاتری وجود اضطراب را تجربه می‌کنند. داده‌ها حاکی از آن است که کرونا با مرگ و میر به نسبت بالاتری در سالمندان^۴ همراه است، نرخ آن از ۳/۶ تا ۱۴/۸ متفاوت است (مهرا و همکاران، ۲۰۲۰). همچنین در پژوهشی که میستری و همکاران (۲۰۲۰) در بنگلادش انجام دادند گزارش شده که ۰/۷۴ درصد از مرگ و میر ناشی از کرونا ویروس مربوط به افراد ۶۵ سال و بالاتر بوده است. نتایج مطالعه دیگری نشان داد که میزان مهلک بودن بیماری در افراد بالای ۶۰ سال مبتلا به بیماری زمینه‌ای چهار و نیم درصد بیشتر از افراد زیر ۶۰ سال است (وریتی و همکاران، ۲۰۱۹). در ایران هم خطر مرگ و میر ناشی از بیماری کرونا در سالمندان و افراد دارای بیماری‌های مزمن بیشتر از سایر گروه‌ها گزارش شده است (نیکپور و همکاران، ۲۰۱۹).

از طرفی ترس و اضطراب طولانی مدت ناشی از شیوع کرونا بر سیستم ایمنی بدن تأثیرگذار است. نابسامانی و ضعف سیستم ایمنی بدن با عدم پاسخدهی مناسب در برابر عوامل آسیب‌زای بیرونی همراه است، در واقع اضطراب توانایی مقابله با ویروس را کاهش می‌دهد (غلامزاد و همکاران، ۱۴۰۰). اجرای سیاست‌های بهداشتی برای مقابله با کرونا علیرغم پیامدهای مثبت موجب بروز علائم روان‌شناختی منفی در سطح جوامع شد. ترس از بیماری، ترس از مرگ، انتشار شایعات و ایجاد مشکل در برقراری روابط اجتماعی، سلامت روان افراد را تهدید کرده است (علیزاده‌فر و صفاری‌نیا، ۱۳۹۹). بطور کلی باید گفت

1 Covid-19

2 Corona

3 pandemic

4 elderly

5 Corona anxiety

6 memory

می‌باشد (ریس و مک‌نالی، ۱۹۸۵). راجرز و همکاران (۲۰۲۱) بر روی ۲۰۴ نفر از بزرگسالان آرژانتین نشان داد که داشتن حساسیت اضطرابی یک عامل آسیب‌پذیر بالقوه برای مشکلات بهداشت روان و از جمله اضطراب کرونا است. در حقیقت حساسیت اضطرابی به سوگیری‌هایی در بازیابی و پردازش اطلاعات مربوط به محرک‌های فراخوان اضطراب منجر می‌شود که این خود زمینه را برای ابتلای فرد به اکثر اختلالات روانی فراهم می‌سازد (غضنفری و بدری، ۱۳۹۸). پژوهش‌های موجود نشان می‌دهد که حساسیت اضطرابی ممکن است به عنوان یک ریسک فاکتور برای مشکلات اضطرابی مطرح باشد (زولنسکی و همکاران، ۲۰۰۶). پژوهش‌ها نشان می‌دهند، حساسیت اضطرابی در حال حاضر در یک مجموعه بزرگتر از مشکلات بهداشتی بالینی نقش دارد و کاهش در این عامل با کاهش علائم هراس، افسردگی، اضطراب و ایده خودکشی همراه است (اشمیت و همکاران، ۲۰۱۶). همچنین مطابق پژوهش ابن‌نصیر و خالقی‌پور (۲۰۱۷) در سالمندان به دلیل تغییرات فیزیولوژیکی اجتناب‌ناپذیر، از جمله ناتوانی‌هایی که در اثر بیماری دچار آن می‌شوند تغییرات هیجانی و روانی زیادی وجود خواهد داشت. قرانی اشتلق سلفی و همکاران (۱۴۰۰) و باقری و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهش خود نشان دادند بین حساسیت اضطرابی و اضطراب کرونا رابطه معناداری وجود دارد. در پژوهشی که توسط شمس (۱۴۰۰) انجام شد به این نتیجه رسید حساسیت اضطرابی نقش مثبتی در پیش‌بینی اضطراب کرونا در مبتلایان به بیماری دیابت نوع دو داشت. همچنین برگمن و همکاران (۲۰۲۰) نشان دادند که با افزایش حساسیت اضطرابی در سالمندان و احساس نداشتن کنترل بر روان و افکار خود، اضطراب آنها از بیماری کرونا هم شدت می‌گیرد.

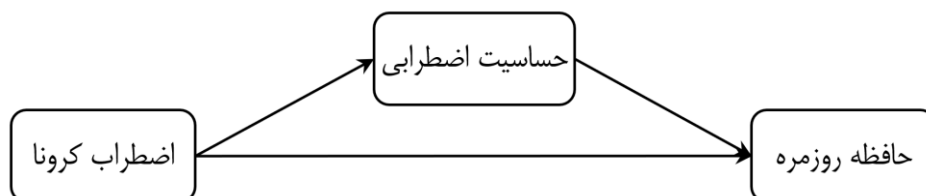
بطورکلی باید گفت با گسترش روز افزون بیماری کرونا در جهان، یافته‌ها حاکی از آن است که عوارض این بیماری افراد سالمند را بیشتر تحت تأثیر قرار می‌دهد. عواملی مانند ایزوله بودن افراد مشکوک یا مبتلا به کوید-۱۹ و فقدان آگاهی درباره بیماری و انگ اجتماعی، اضطراب بیماری، اضطراب مرگ و ترس آنها را افزایش می‌دهد چرا که از وضعیت سلامتی خود مطمئن نیستند و قوانین قرنطینه می‌تواند منجر به محرومیت اجتماعی، کاهش عملکرد، تبعیض و احساس شرم شود همچنین

همکاران، ۲۰۰۴). حافظه از مهم‌ترین عملکردهای شناختی در انسان است. بیشتر افراد سالمند با نقص در حافظه روبرو هستند و این امر تعاملات روزمره آنها را با مشکلات جدی روبرو می‌کند. (یزدانبخش و همکاران، ۱۳۹۷). یکی از انواع حافظه، حافظه روزمره است که^۱ به تمامی فرایندهای حافظه‌ای گفته می‌شود که بطور معمول در زندگی روزانه افراد رخ می‌دهد که می‌تواند شامل تمام اشکال و انواع حافظه (شناخت، یادآوری گذشته، حافظه کاری، حافظه معنایی، حافظه شرح حالی و غیره) باشد. در واقع می‌توان گفت حافظه در دنیای واقعی معمولاً بعنوان حافظه روزمره شناخته می‌شود (زارع، ۲۰۱۹). از آنجا که حافظه روزمره نشان دهنده قسمتی از رفتار طراحی شده در خلال اهداف زندگی است، بنابراین می‌توان گفت حافظه روزمره در متن زندگی قرار دارد و از آن جدا نیست. بنابراین هر گونه تغییر در کارکرد هیجانی ممکن است حافظه روزمره را تحت تأثیر قرار دهد (تاری برازین، ۱۳۹۴). پژوهش‌ها در رابطه با حافظه در سالمندان حاکی از این است که اضطراب می‌تواند عملکرد حافظه را تحت تأثیر قرار دهد. افراد مضطرب نمی‌توانند توجه خود را از اطلاعات منفی و اضطراب‌آور به اطلاعات مثبت و خنثی برگردانند (بحری و همکاران، ۱۳۹۴). در پژوهشی که توسط فیلمن و همکاران (۲۰۲۰) با عنوان اضطراب کرونا به عنوان پیش‌بینی کننده عملکرد حافظه فعال، انجام شد به این نتیجه رسیدند که سطح بالای اضطراب کرونا در هفته‌های اول همه‌گیری با عملکرد ضعیف حافظه فعال همراه بود. بعد از گذشت ۵ تا ۶ هفته با کاهش سطح اضطراب عملکرد حافظه افزایش یافت. که این نتایج را منعکس کننده یک شوک روانی اولیه از همه‌گیری دانستند که اثرات شناختی آن برای مدتی باقی می‌ماند. همچنین کورتیس و همکاران (۲۰۲۲) در پژوهشی نشان دادند اضطراب کرونا با مشکلات حافظه و نقص در سرعت پردازش روزمره اطلاعات فقط در زنان سالمند نه مردان ارتباط دارد.

یکی از عواملی که در راستای آسیب‌پذیری اضطراب توجه علمی بسیاری را به سوی خود معطوف داشته حساسیت اضطرابی است. حساسیت اضطرابی نشان دهنده ترس از احساسات ناشی از برانگیختگی است که این تمایل به ترس از احساسات بدن همراه با برانگیختگی اضطراب به دلیل عواقب درک شده جسمی، روانی یا اجتماعی

^۱ everyday memory

میانجی حساسیت اضطرابی صورت گرفت. فرضیه‌های پژوهش عبارت بودند از اینکه (۱) بین اضطراب کرونا و حافظه روزمره رابطه مستقیم وجود دارد، (۲) بین اضطراب کرونا و حساسیت اضطرابی رابطه مستقیم وجود دارد، و (۳) بین اضطراب کرونا و حافظه روزمره با نقش میانجی حساسیت اضطرابی رابطه غیر مستقیم دارد. مدل مفهومی پژوهش در شکل ۱ ارائه شده است.

شکل ۱. مدل پیش فرض رابطه بین اضطراب کرونا و حافظه روزمره با نقش میانجی حساسیت اضطرابی

نفری را انتخاب می‌کنند. بنابراین در این پژوهش ۲۵۰ نفر برآورد شد که به شیوه نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. ملاک‌های ورود به مطالعه عبارت از (۱) معلم بازنشسته، (۲) سن ۶۰ سال و بالاتر، (۳) ساکن شیراز و (۴) تمایل داشتن به شرکت در پژوهش و ملاک‌های خروج از مطالعه شامل (۱) ابتلا به افسردگی، آلزایمر و سایر اختلالات حافظه‌ای (۲) مصرف داروهای اعصاب و روان می‌شدند. از میان شرکت‌کنندگان ۲۰ نفر (۸٪) مجرد و ۲۳۰ نفر (۹۲٪) متأهل بودند. ۴۲ نفر (۱۶/۸٪) دارای تحصیلات دیپلم، ۴۳ نفر (۱۷/۲٪) فوق دیپلم و ۱۶۵ نفر (۶۶٪) هم تحصیلات لیسانس و بالاتر داشتند. ۱۸۰ نفر (۷۲٪) شرکت‌کنندگان در این پژوهش بین ۶۰ تا ۶۵ سال سن داشتند. ۵۸ نفر (۲۳/۲٪) بین ۶۶ تا ۷۰ سال و ۱۲ نفر (۴/۸٪) هم بالای ۷۰ سال بودند.

ابزار

پرسش‌نامه اضطراب کرونا^۱. این پرسش‌نامه توسط علیپور و همکاران (۱۳۹۸) جهت سنجش اضطراب ناشی از ویروس کرونا در ایران ساخته و اعتبارسنجی شده است. پرسش‌نامه اضطراب کرونا شامل ۱۸ گویه و ۲ عامل روان‌شناختی و جسمانی است. این ابزار در طیف ۴ درجه‌ای لیکرتی از صفر تا سه نمره‌گذاری می‌شود و کمترین و

ممکن است دچار علائمی از وسواس جبری مانند شستشوی مکرر دست‌ها و کنترل تب نیز شوند (سامانی و یزدان احمدی، ۱۴۰۰) همچنین از آنجا که سالمندی به عنوان یک چالش مهم در کشورهای مختلف و به ویژه در کشورهای در حال توسعه مطرح شده است بنابراین فراهم کردن زمینه برای مدیریت مسائل مربوط به این گروه سنی دارای اهمیت است. بنابراین پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه اضطراب کرونا و حافظه روزمره در سالمندان با نقش

روش

طرح پژوهش و شرکت‌کنندگان

طرح پژوهش حاضر بنیادی از نوع توصیفی-همبستگی بود. جامعه آماری شامل معلمان بازنشسته و بالای ۶۰ سال ساکن شهر شیراز بودند. نمونه‌گیری بصورت در دسترس انجام شد و تعداد ۲۵۰ نفر (۱۰۹ زن و ۱۴۱ مرد) در این پژوهش شرکت کردند در خصوص حجم نمونه، شایان توضیح است که در تحلیل استیونس (۱۹۹۶)، به نقل از مؤمنی و همکاران، (۱۴۰۰) در نظر گرفتن ۱۵ مورد برای هر متغیر پیش‌بین در تحلیل رگرسیون چندگانه با روش معمولی کمترین مجذورات استاندارد را که قاعده سرانگشتی خوب اعلام کرده است. بر پایه این موضوع می‌توان اعلام کرد که چون تحلیل معادلات ساختاری در برخی جنبه‌ها کاملاً مرتبط با رگرسیون چندمتغیری است، تعداد ۱۵ مورد به ازای هر متغیر اندازه‌گیری شده در تحلیل معادلات ساختاری غیرمنطقی نیست (مؤمنی و همکاران، ۱۴۰۰). لوهلین (۱۹۹۲)، به نقل از مؤمنی و همکاران، (۲۰۲۲) بیان می‌دارد که برای مدل‌هایی با دو یا چهار عامل، پژوهشگر باید روی گردآوری دست‌کم ۱۰۰ مورد یا بیشتر از آن مثلاً ۲۰۰ مورد برنامه‌ریزی کند. بنابراین حجم‌نمونه مورد مطالعه از کفایت لازم برای اجرای تحلیل مسیر برخوردار است. بر این اساس، حداقل نمونه‌ای ۲۰۰

^۱ Corana anxiety scale

روش آلفای کرونباخ ۰/۹۲ گزارش داد همچنین، ضرایب اعتبار خرده مقیاس‌ها بر اساس روش‌های همسانی درونی، بازآزمایی و تنصیفی محاسبه شد که به ترتیب بین ۰/۸۲ تا ۰/۹۱ و ۰/۹۲ تا ۰/۹۶ و ۰/۷۶ تا ۰/۹۰ به دست آمد. در این مطالعه پایایی با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۴ برآورد شد.

روش اجرا

برای انجام پژوهش پس از اخذ مجوزهای لازم از دانشگاه پیام نور و مراجعه به کانون بازنشستگان آموزش و پرورش شهر شیراز، توضیحات لازم در خصوص اهداف و اهمیت و ضرورت پژوهش به مسئول کانون ارائه شد. لینک دسترسی به ۳ پرسش‌نامه پژوهش به همراه سؤالات مربوط به سن، جنسیت و تحصیلات بر بستر سامانه پرسش‌نامه‌ساز برخط پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (پرسا) منتشر شد. این سامانه امکان ارسال امن و شخصی‌سازی لینک پاسخ را دارد و تحلیل پرسش‌ها توسط هوش مصنوعی انجام می‌گیرد. همچنین سامانه به صورت هوشمند ورودی‌های کاربر را بررسی کرده و در صورت لزوم پیام هشدار یا خروجی مناسب را نمایش می‌دهد. از دیگر ویژگی‌های مهم این سامانه امکان صدور گواهی‌های ثبت پرسش‌نامه و اصالت داده‌ها توسط ایرانداک می‌باشد. آدرس لینک پرسش‌نامه از طریق شبکه‌های اجتماعی که برای اطلاع رسانی به بازنشستگان در نظر گرفته شده بود در اختیار جامعه هدف قرار گرفت. همچنین توضیحات لازم در ارتباط با عدم وجود اطلاعات هویتی، رازداری و محرمانه ماندن اطلاعات شرکت‌کنندگان ارائه شد. با توجه به اینکه پرسش‌نامه به صورت برخط در اختیار شرکت‌کنندگان قرار گرفت در هر مرحله برای شرکت‌کنندگان امکان انصراف از حضور در پژوهش از طریق عدم تکمیل پرسش‌نامه وجود داشت. بعد از دریافت ۲۵۰ پرسش‌نامه تکمیل شده، به منظور توصیف داده‌های آماری، از روش ضریب همبستگی پیرسون با نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۲۶ و به منظور تعیین برازش مدل مورد مطالعه از روش تحلیل مسیر در نرم‌افزار Lisrel نسخه ۸/۳۲ استفاده شد.

یافته‌ها

در جدول ۱، یافته‌های توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش ارائه شده است.

بر اساس جدول ۱ تمام متغیرهای پژوهش دارای همبستگی معنادار هستند. جهت بررسی نرمال بودن داده‌ها از آزمون‌های کجی و کشیدگی استفاده شد. با توجه به

بیشترین نمره‌ای که آزمون دهنده در این آزمون کسب می‌کند بین صفر تا ۵۴ است. برای محاسبه امتیاز هر زیر مقیاس نمره تک تک گویه‌های مربوط به آن زیر مقیاس با هم جمع می‌شوند و برای محاسبه نمره کل پرسش‌نامه برای هر آزمون دهنده نمره تمام گویه‌ها با جمع می‌شوند. کسب نمرات بالاتر در این پرسش‌نامه نشان دهنده میزان اضطراب بالاتری در فرد است. علیپور و همکاران (۱۳۹۸) روایی سازه ابزار را با روش تحلیل عاملی تأیید و پایایی آن را با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۹۱ گزارش دادند. در این مطالعه پایایی با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۹ برآورد شد. **پرسش‌نامه حافظه روزمره**^۱. این پرسش‌نامه توسط ساندلرند و همکاران (۱۹۸۳) طراحی شده است و لغزش‌ها و خطاهای حافظه در زندگی روزمره را اندازه‌گیری می‌کند. این پرسش‌نامه ۲۸ گویه دارد و بصورت مقیاس ۹ درجه‌ای لیکرتی از یک تا ۹ نمره‌گذاری می‌شود. کمترین و بیشترین نمره‌ای که شرکت‌کننده در این آزمون کسب می‌کند بین ۲۸ تا ۲۴۳ است. نمرات پایین نشان دهنده حافظه خوب و نمره بالا نشان دهنده حافظه پایین در آزمون دهنده است. کورنیش (۲۰۰۰، به نقل از شریفی، ۱۳۹۴) ضریب آلفای کرونباخ این پرسش‌نامه را ۰/۸۹ گزارش کرده و روایی آنرا با بررسی تحلیل عاملی تأیید کرده است. برقی ایرانی و همکاران (۱۳۹۴) روایی سازه ابزار را با روش تحلیل عاملی تأیید و پایایی آن را به روش آلفای کرونباخ ۰/۸۵ گزارش داد. همچنین در این مطالعه پایایی با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۷ برآورد شد.

پرسش‌نامه حساسیت اضطرابی^۲. پرسش‌نامه حساسیت اضطرابی فلویید و همکاران (۲۰۰۵) شامل ۱۶ گویه و ۳ مؤلفه و بر اساس مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت از صفر تا چهار نمره‌گذاری می‌شود. کمترین و بیشترین نمره‌ای که شرکت‌کننده در این آزمون کسب می‌کند بین صفر تا ۶۴ است. نمرات پایین نشان دهنده حساسیت اضطرابی پایین و نمره بالا نشان دهنده حساسیت اضطرابی سطح بالا است. فلویید و همکاران (۲۰۰۵) ثبات درونی این پرسش‌نامه را بین ۰/۸۰ تا ۰/۹۰ و پایایی بازآزمایی بعد از ۵ هفته نیز برابر ۰/۷۵ و به مدت سه سال برابر ۰/۷۱ گزارش دادند. در ایران مرادی منش و همکاران (۱۳۸۶) روایی سازه ابزار را با روش تحلیل عاملی تأیید و پایایی آن را به

¹ everyday memory scale

² anxiety sensitivity scale

جدول ۱

اطلاعات توصیفی و ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیرها	۱	۲	۳	میانگین	انحراف استاندارد	کجی	کشیدگی
۱. اضطراب کرونا	-			۲۸/۲۵	۶/۶۵	-۰/۲۱	۰/۵۵
۲. حساسیت اضطرابی	**۰/۲۲	-		۳۰	۱۲/۷۵	۱/۳۹	۱/۵۰
۳. حافظه روزمره	**۰/۱۸	**۰/۲۰	-	۱۱۷	۱۷/۳۹	۰/۸۳	-۰/۰۴

*P<۰/۰۵ **P<۰/۰۱

پیشنهادی، الگوی تحلیل مسیر مورد استفاده قرار گرفت. در جدول ۲ شاخص‌های برازش کلی مدل پژوهش آورده شده است. همچنین در این جدول سطوح قابل قبول برای پذیرش مدل به دست آمده ارائه شده است.

اینکه آماره‌های کجی و کشیدگی متغیرهای پژوهش همه بین -۲ و +۲ بودند، فرض نرمال بودن داده‌ها تأیید می‌شود. برای آزمون فرضیه‌های پژوهش به بررسی برازش مدل پرداخته شد، بر همین اساس به منظور ارزیابی الگوی

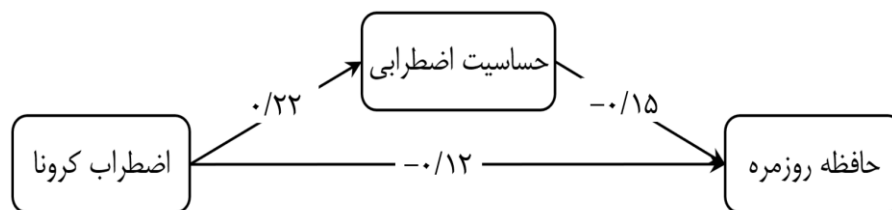
جدول ۲

شاخص‌های برازش برای مدل

شاخص	X ² /df	RMSEA	GFI	AGFI	CFI	NFI	NNFI	IFI
مقدار	۲/۸۸	۰/۰۶۵	۰/۹۹	۰/۹۷	۰/۹۷	۰/۹۶	۰/۹۵	۰/۹۸
سطح قابل قبول	< ۳	< ۰/۰۸	> ۰/۹۵	> ۰/۹۵	> ۰/۹۵	> ۰/۹۵	> ۰/۹۵	> ۰/۹۵

داده‌ها بر برازش مطلوب مدل دلالت دارند. با توجه به رعایت مفروضه‌ها، ضرایب مسیر و برازندگی مدل پیشنهادی بر اساس معیارهای برازندگی ارزیابی شد. در شکل ۲ ضرایب استاندارد مسیرها در مدل نهایی نشان داده شده است.

با توجه به مقادیر شاخص‌های برازش الگوی تدوین شده و مرز مقادیر قابل قبول مذکور در جدول ۲ می‌توان گفت که مدل ارائه شده مورد قبول است. به عبارت دیگر، با مد نظر قرار دادن دامنه مطلوب برای این شاخص‌ها می‌توان گفت

شکل ۲. مدل استاندارد رابطه بین اضطراب کرونا و حافظه روزمره با نقش میانجی حساسیت اضطرابی

آماری ($p < ۰/۰۱$) به صورت مثبت و منفی معنادار بودند.

طبق جدول ۳، همه مسیرهای مستقیم مدل در سطح

جدول ۳

الگوی ساختاری مسیرها و ضرایب استاندارد در مدل نهایی پژوهش

رابطه	β	t	p
اضطراب کرونا ← حساسیت اضطرابی	۰/۲۲	۴/۸۱	۰/۰۱
اضطراب کرونا ← حافظه روزمره	-۰/۱۲	-۲/۶۲	۰/۰۱
حساسیت اضطرابی ← حافظه روزمره	-۰/۱۵	-۳/۲۸	۰/۰۱

جدول ۴

نتایج آزمون سوپل برای بررسی اثرات غیر مستقیم مدل

اثرات مدل	اندازه اثر	T-sobel	P
اضطراب کرونا ← حساسیت اضطرابی ← حافظه روزمره	۰/۲۲۲	-۴/۵۴	۰/۰۱

کاری صورت می‌پذیرد. به این صورت که اضطراب توسط حافظه کاری پردازش می‌شود و از آنجا که این حافظه ظرفیت محدودی داراست، در شرایط اضطراب‌زا یا در افراد دارای رگه اضطراب بالا، ظرفیت کمتری از حافظه کاری در دسترس قرار می‌گیرد تا به عملکرد شناختی مؤثر بپردازد (حسینی رقمانی و همکاران، ۱۳۹۳). از طرفی افراد سالمند سیستم ایمنی ضعیف‌تری دارند و به دلیل وجود بیماری‌های زمینه‌ای می‌توانند عوارض بیماری کوید-۱۹ را تشدید کنند (حدادسامانی و احمدی، ۱۴۰۰) و این موضوع قطعاً یکی از عوامل ارتباط اضطراب کرونا در افراد مسن با حافظه آنها است.

فرضیه دوم مطالعه مبنی بر اینکه بین اضطراب کرونا و حساسیت اضطرابی رابطه مستقیم وجود دارد تأیید شد. این یافته با نتایج حاصل از پژوهش‌های شمس (۱۴۰۰)، یوسفبند و همکاران (۱۴۰۰)، باقری شیخانگشسه و همکاران (۱۳۹۹)، قرانی اشراق سلفی و همکاران (۱۴۰۰)، برگمن و همکاران (۲۰۲۰) همسو می‌باشد. در تبیین این یافته می‌توان گفت افراد دارای حساسیت اضطرابی، تفسیر نادرستی از هیجانات خود دارند و نسبت به عواقب آن نیز نگران هستند که این خود موجب افزایش اضطراب در آنها می‌شود. در واقع تصویر بزرگ شده بیماری‌های همه‌گیر می‌تواند با ادراکات تنش، اضطراب و تغییرات رفتاری مرتبط باشد. بدین معنی که تصویر بالینی اغراق‌آمیز از بیماری کرونا به ویژه در مراحل ابتدایی شیوع، بر اضطراب و حساسیت اضطرابی سالمندان تأثیرگذار است.

فرضیه سوم پژوهش مبنی بر اینکه بین اضطراب کرونا و حافظه روزمره با نقش میانجی حساسیت اضطرابی رابطه غیرمستقیم دارد، تأیید شد. تاکنون پژوهشی در این راستا صورت نگرفته اما این یافته موازی با پژوهش‌های دی ویتو و همکاران (۲۰۱۷) و اوجالهتو و همکاران (۲۰۲۱) می‌باشد. در تبیین این یافته می‌توان گفت حساسیت اضطرابی سازه‌ای است که نقش آن به عنوان عامل ایجاد کننده و تداوم بخش در طیف وسیعی از اختلال‌های هیجانی آشکار شده است (بلاکی و همکاران، ۲۰۱۷) که منجر به

نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد که اثر غیر مستقیم مدل در سطح ۰/۰۱ معنادار است. بنابراین حساسیت اضطرابی در رابطه بین اضطراب کرونا و حافظه روزمره در سالمندان، نقش میانجی ایفا می‌کند.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با توجه به افزایش سریع نرخ سالمندان در جامعه ایرانی، اضطراب ناشی از بیماری کرونا و لزوم فراهم کردن زمینه برای مدیریت مسائل مربوط به این گروه سنی با هدف بررسی رابطه اضطراب کرونا و حافظه روزمره در سالمندان با نقش میانجی حساسیت اضطرابی انجام گرفت. نتایج حاصل از تحلیل مسیر نشان داد که مدل مفروضه این مطالعه از برازش مناسبی در نمونه مورد مطالعه برخوردار است. همچنین یافته‌ها نشان دادند که بین اضطراب کرونا و حافظه روزمره، اضطراب کرونا و حساسیت اضطرابی و حساسیت اضطرابی و حافظه روزمره رابطه مستقیم و مثبت وجود دارد. همچنین اضطراب کرونا از طریق حساسیت اضطرابی با حافظه روزمره رابطه غیرمستقیم و معنی‌داری دارد.

به این صورت که فرضیه اول مطالعه مبنی بر اینکه بین اضطراب کرونا و حافظه روزمره رابطه مستقیم وجود دارد تأیید شد. نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های پژوهشگران دیگر همچون فیلمن و همکاران (۲۰۲۰) و کورتیس و همکاران (۲۰۲۲) همسو است. تا کنون تلاش‌های زیادی برای ارائه توضیح نظری عوارض جانبی اضطراب بر کارکردهای شناختی صورت گرفته است، یکی از این نظریه‌ها، نظریه کنترل توجه می‌باشد. که در تبیین نتایج این یافته می‌توان به این نظریه استناد کرد. با توجه به نظریه کنترل توجه، اضطراب باعث اختلال در دو کارکرد اجرایی می‌شود، شامل کارکردهای بازداری و تغییر که دو فرایند کلیدی در حافظه هستند. فرض اساسی این است که اضطراب باعث اختلال در کنترل توجه می‌شود و این کنترل یا می‌تواند منفی (کارکرد بازداری) و یا مثبت (کارکرد تغییر) باشد (ایزنک و درخشان، ۲۰۱۱) آیزنک فرض نمود که اثرات اضطراب بر عملکرد به واسطه حافظه

اعضای خانواده و شنیدن اخبار مربوط به مرگ و میر سایر سالمندان در اثر ابتلا به کرونا از جمله این علل هستند پس با توجه به مطالب فوق می‌توان انتظار داشت که اضطراب کرونا بتواند بر حافظه در سالمندان با نقش میانجی حساست اضطرابی تأثیر منفی داشته باشد.

پژوهش حاضر با محدودیت‌هایی همراه بود که از آن جمله می‌توان به عدم امکان پیگیری مستقیم پژوهشگر برای تکمیل و ارسال پرسش‌نامه‌ها اشاره کرد که این مسأله باعث کند شدن روند تکمیل داده‌ها بود. لینک پرسش‌نامه برخط در برخی از تلفن‌های همراه بدرستی عمل نمی‌کرد. در این پژوهش از ابزار پرسش‌نامه استفاده شد که یک ابزار خود گزارش‌دهی است و احتمال سوگیری در ابزارهای خود گزارشی وجود دارد.

اما با توجه به اینکه جمعیت کشور بسوی سالمندی می‌رود نیاز به انجام پژوهش‌های بیشتری در حوزه روان‌شناختی سالمندان احساس می‌شود. به منظور روشن‌تر شدن ارتباط بین متغیرهای این پژوهش پیشنهاد می‌شود در طرح‌های پژوهشی آینده ارتباط این متغیرها در میان سایر گروه‌های سنی هم مورد بررسی قرار گیرد.

سپاس‌گزاری

از معاونت محترم پژوهشی دانشگاه اصفهان/مرکز بهارستان و همچنین کانون بازنشستگان آموزش و پرورش شهر شیراز به خاطر حمایت در اجرای پژوهش حاضر سپاس‌گزاری می‌شود. همچنین نگارندگان بر خود لازم می‌دانند از خانم دکتر رضایی به خاطر مطالعه متن مقاله حاضر و ارائه نظرهای ارزشمند سپاس‌گزاری نمایند.

منابع

ابن‌نصیر، ش.، و خالقی‌پور، ش. (۱۳۹۷). اثربخشی درمان پذیرش و تعهد بر حساسیت اضطرابی و کیفیت زندگی بیماران مبتلا به پرفشاری خون دارای صفت شخصیت اجتنابی. *تحقیقات علوم رفتاری*، ۱۶(۲)، ۱۹۸-۲۰۵.

باقری شیخانگش، ف.، شباهنگ، ر.، تاج بخش، خ.، حمیده مقدم، ع.، شریفی پور چوکامی، ز.، و موسوی، م. (۱۳۹۹). نقش اضطراب سلامت، حساسیت اضطرابی و تشدید جسمانی حسی در پیش‌بینی اضطراب کووید-۱۹ دانشجویان. *مطالعات روان‌شناختی*، ۱۶(۴)، ۷۷-۹۹.

برقی ایرانی، ز.، علی اکبری دهکردی، م.، و بگیان کوله مرز، م. (۱۳۹۴). اثربخشی شناخت- رفتار درمانگری بر وضعیت حافظه و خواب سالمندان. *روانشناسی پیری*، ۱(۱)، ۳۰-۱۹.

سوگیری‌هایی در بازیابی و پردازش اطلاعات مربوط به محرک‌های فراخوان اضطراب می‌شود و همین سوگیری شناختی با تفسیر محرک‌های مبهم به عنوان خطر، دوره‌های اضطراب را افزایش می‌دهد (مک‌کابی، ۱۹۹۹). بدین ترتیب در این افراد یک چرخه معیوب بین احساسات بدنی، ارزیابی‌ها و تفسیرهای منفی و اضطراب وجود دارد که به صورت مداوم فرد را در حالت گوش‌بزدگی نسبت به نشانه‌های بدنی مرتبط با اضطراب نگه می‌دارد (رکتور، ۲۰۰۷). بنظر می‌رسد که این گوش‌بزدگی نسبت به تغییرات جسمانی توجه فرد را از پیرامون منحرف می‌کند و عدم تمرکز و توجه به سایر رویدادها عملکرد حافظه را دچار مشکل می‌کند. حساسیت اضطرابی در سالمندی وقتی بیشتر بارز می‌شود که در نظر بگیریم در زمان پیری تغییرات فیزیولوژیکی اجتناب‌ناپذیر است و ممکن است تغییرات هیجانی و روانی زیادی هم وجود داشته باشد (لطیفی و همکاران، ۱۳۹۸). بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که حساسیت اضطرابی بتوانند بعنوان واسطه تأثیرات منفی اضطراب کرونا بر حافظه را در سالمندان گسترش دهند.

در تبیین دیگری می‌توان گفت مطالعات ارتباط بالقوه‌ای بین هورمون‌های استرس و از دست دادن حافظه کوتاه مدت در افراد مسن را نشان می‌دهد. داشتن سطوح بالای کورتیزول (یک هورمون طبیعی در بدن ما که سطح آن در هنگام استرس افزایش می‌یابد) می‌تواند منجر به نقص حافظه با افزایش سن شود. افزایش کوتاه مدت کورتیزول برای بقا حیاتی است اما افزایش غیرطبیعی یا طولانی مدت کورتیزول، مانند آنچه در هنگام مواجهه با استرس طولانی مدت اتفاق می‌افتد، می‌تواند منجر به پیامدهای منفی شود. بنظر می‌رسد می‌توان مقادیر بالای کورتیزول را با از دست دادن تدریجی سیناپس‌ها در قشر جلوی مغز، ناحیه‌ای از مغز که حافظه کوتاه‌مدت را در خود جای داده است، مرتبط دانست. هنگامی که فرد پیرتر می‌شود، قرار گرفتن مکرر و طولانی در برابر کورتیزول می‌تواند باعث کوچک و ناپدید شدن آنها شود (جیسون رادلی، ۲۰۱۴).

از طرفی شیوع کوید-۱۹ به دلایل متعددی می‌تواند در سالمندان ایجاد اضطراب کند. وجود بیماری‌های مزمن و زمینه‌ای و همچنین ضعف سیستم ایمنی و رژیم چند دارویی که احتمال ابتلا و مرگ و میر را افزایش می‌دهد، افزایش اضطراب مرگ، قرنطینه و عدم ارتباط با دوستان و

م. (۱۴۰۰). زندگی در قرنطینه: واکاوی تجارب سالمندان در پاندمی بیماری کووید-۱۹. *مجله سالمندی ایران*، ۱۶(۱)، ۳۰-۴۵.

قرانی اشتلق سفلی، ا.، ترابی زوز، س.، محمودعلیلو، م. و پاک، ر. (۱۴۰۰). پیش‌بینی شدت اضطراب بیماری کرونا بر اساس حساسیت اضطرابی و عدم تحمل بلا تکلیفی. *اندیشه و رفتار در روان‌شناسی بالینی*، ۱۶(۵۹)، ۷-۱۶.

لطیفی، ز.، کیانی، م. و یوسفی، ز. (۱۳۹۸). مدل‌سازی معادلات ساختاری امید به زندگی سالمندان بر اساس حساسیت اضطرابی حمایت اجتماعی و ادراک درد. *مجله سالمندی ایران*، ۱۴(۲)، ۱۸۸-۱۹۹.

مرادی منش، ف.، میرجعفری، س.، گودرزی، م. و محمدی، ن. (۱۳۸۶). بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی شاخص تجدیدنظر شده حساسیت اضطرابی (ASIR). *مجله روان‌شناسی*، ۱۱(۴) (پیاپی ۴۴)، ۴۴۶-۴۲۶.

مؤمنی، خ.، امانی، ر.، جانجانی، پ.، مجذوبی، م. و هادیان همدانی، ک. (۱۴۰۰). رابطه سبک‌های دلبستگی و عواطف مثبت و منفی در سالمندان: نقش میانجی سبک‌های خاطره‌پردازی. *روان‌شناسی پیری*، ۷(۴)، ۴۲۲-۴۰۷.

یزدانبخش، ک.، جشن‌پور، م.، سنجابی، ا. و آبیاریکی، ا. (۱۳۹۷). ابعاد حافظه در سالمندان و مقایسه آن با افراد غیر سالمند. *روان‌شناسی پیری*، ۴(۴)، ۲۸۴-۲۷۵.

یوسفوند، ن. و یوسفوند، ر. (۱۴۰۰). *رابطه حافظه فعال کاری با اضطراب ناشی از کرونا در دانش-آموزان مقطع متوسطه دوم رشته تجربی شهر خرم‌آباد*. مقاله ارائه شده در اولین کنفرانس بین‌المللی علوم تربیتی، روان‌شناسی و علوم انسانی، خرم‌آباد.

References

Alipour, A., Ghadami, A., Alipour, Z., & Abdollahzadeh, H. (2020). Preliminary validation of the Corona Disease anxiety scale (CDAS) in the Iranian sample. *Journal of Health Psychology*, 8(32), 163-175.
https://hpj.journals.pnu.ac.ir/article_6571.html [Persian]

Alizadeh Far, S., & Saffarinia, M. (2019). The Prediction of mental health based on the anxiety and the social cohesion that caused by Coronavirus. *Journal of Quarterly Social Psychology*, 9(36), 129-141.
https://www.socialpsychology.ir/article_105547.html [Persian]

بحری، م.، احمدی، ع. و بحری، م. (۱۳۹۴). عملکرد حافظه فعال در اضطراب حالت و صفت: نظریه کنترل توجه. *مجله روان‌شناسی و روانپزشکی شناخت*، ۳(۲)، ۳۹-۲۹.

تاری برازین، ن. (۱۳۹۴). درمان فراشناخت در بهبود حافظه آزمایشگاهی و حافظه روزمره دانشجویان. *روان‌شناسی معاصر*، ۵(۱۰)، ۲۳۰-۲۲۳.

حدادسامانی، ف. و احمدی، ی. (۱۴۰۰). بررسی اضطراب سالمندان در دوران پاندمی کرونا. مقاله ارائه شده در همایش ملی سلامت سالمندی در خراسان جنوبی، جیرفت.

حسینی رمقانی، ن.، هادیان فرد، ح.، تقوی، س. و افلاک سیر، ع. (۱۳۹۳). اضطراب و عملکرد شناختی: اثر شرایط القای اضطراب بر کارکرد بازداری حافظه فعال. *روشها و مدل‌های روان‌شناختی*، ۵(۱۷)، ۵۳-۳۹.

زارع، ح. (۲۰۱۹). تأثیر توانبخشی شناختی رایانه‌ای بر بهبود عملکرد حافظه روزمره بیماران مبتلا به اسکروزیم چندگانه. *فصلنامه تازه‌های علوم شناختی*، ۴(۲۰)، ۹-۱.

شمس، س. (۱۴۰۰). پیش‌بینی اضطراب بیماری کووید-۱۹ بر اساس راهبردهای تنظیم شناختی هیجان، حساسیت اضطرابی و سرسختی روان‌شناختی در پرستاران. *مدیریت پرستاری*، ۱۰(۲)، ۳۶-۲۵.

صدیقی ارفعی، ف.، رشیدی، ع. و تابش، ر. (۱۴۰۰). تحمل پریشانی در سالمندان: نقش اجتناب تجربی، نشخوار فکری و ذهن‌آگاهی. *روان‌شناسی پیری*، ۷(۱)، ۱۲-۱.

عسگری، م.، قدمی، ا.، امینایی، ر. و رضازاده، ر. (۱۳۹۹). ابعاد روان‌شناختی بیماری کوید-۱۹ و آسیب‌های روانی ناشی از آن (مطالعه مروری). *روان‌شناسی تربیتی*، ۱۶(۵۵)، ۱۷۳-۲۰۶.

علی‌پور، ا.، قدمی، ا.، علی‌پور، ز. و عبدالله‌زاده، ح. (۱۳۹۸). اعتباریابی مقدماتی مقیاس اضطراب بیماری کرونا (CDAS) در نمونه ایرانی. *روان‌شناسی سلامت*، ۱(۴)، ۱۷۵-۱۶۳.

علی‌زاده فرد، س. و صفاری‌نیا، م. (۱۳۹۸). پیش‌بینی سلامت روان بر اساس اضطراب و همبستگی اجتماعی ناشی از بیماری کرونا. *پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی*، ۹(۳۶)، ۱۴۱-۱۲۹.

غضنفری، ف. و بدری، م. (۱۳۹۸). تدوین مدل سبب‌شناسی اختلال اضطراب اجتماعی نوجوانان بر اساس مؤلفه‌های حساسیت اضطرابی، تنظیم هیجانی منفی و سبک دلبستگی ناایمن اجتنابی و دوسوگرا با نقش میانجی راهبرد مقابله هیجان‌مدار. *مطالعات روان‌شناسی بالینی*، ۹(۳۵)، ۱۳۰-۹۷.

غلامزاد، ش.، سعیدی، ن.، دانش، ش.، رنجبر، ه. و زارعی،

- Asgari, M., ghadami, A., aminaei, R., & rezazadeh, R. (2020). Psychological effects of COVID-19 and its psychological effects: A Systematic review. *Educational Psychology*, 16(55), 173-206 https://jep.atu.ac.ir/article_11181.html. [Persian]
- Bagheri Sheykhangafshe, F., Shabahang, R., Tajbakhsh, K., Hamideh Moghadam, A., Sharifipour Choukami, Z., & Mousavi, S. (2021). Role of health anxiety, anxiety sensitivity, and somatosensory amplification in predicting of students' COVID-19 anxiety. *Journal of Psychological Studies*, 16(4), 77-91. https://psychstudies.alzahra.ac.ir/article_5305.html [Persian]
- Bahri, M., Ahmadi, E., & Bahri, M. (2015). Working memory function in state and trait anxiety: Attentional control theory. *Shenakht Journal of Psychology and Psychiatry*, 2(3), 29-39. <http://shenakht.muk.ac.ir/article-1-115-fa.html> [Persian]
- Barghi irani, Z., Aliakbari Dehkordi, M., & Bagian kulehmarz, M. (2015). The effectiveness of cognitive-behavioral therapy on elderly's sleep and memory state. *Journal of aging psychology*, 1(1), 19-30. https://jap.razi.ac.ir/article_286.html [Persian]
- Batra, K., Singh, T., Sharma, L., Batra, R., & Nena, S. (2020). Investigating the psychological impact of COVID-19 among healthcare workers: A meta-analysis. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17 (23), 90-98. <https://doi.org/10.3390/ijerph17239096>
- Blakey, S. M., Abramowitz, J. S., Reuman, L., Leonard, R. C., & Riemann, B. C. (2017). Anxiety sensitivity as a predictor of outcome in the treatment of obsessive-compulsive disorder. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 57, 113-117. <https://doi.org/10.1016/j.jbtep.2017.05.003>
- Bergman, Y.S., Cohen-Fridel, S., Shrira, A., Bodner, E., & Palgi, Y. (2020). COVID-19 health worries and anxiety symptoms among older adults: The moderating role of ageism. *International Psychogeriatrics*, 32(11), 1371-1375. <https://doi.org/10.1017/S104161022001258>
- Counsell, A., Furtado, M., Iorio, C., Anand, L., Canzonieri, A., Fine, A., & Katzman, M. A. (2017). Intolerance of uncertainty, social anxiety, and generalized anxiety: Differences by diagnosis and symptoms. *Psychiatry Research*, 2(52), 63-69. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2017.02.046>
- Curtis, A. F., Schmiebler, A., Musich, M., Connell, M., Miller, M. B., & McCrae, C. S. (2022). COVID-19-Related anxiety and cognition in middle-aged and older adults: examining sex as a moderator. *Psychological Reports*, 332941211064820. Advance online publication. <https://doi.org/10.1177/00332941211064820>
- Ebneenasir, S. H., & Khaleghipoor, S. H. (2018). Effectiveness of acceptance and commitment therapy on anxiety sensitivity, and quality of life in patients with hypertension having avoidance personality trait. *Journal of Research in Behavioural Sciences*, 16(2), 198-205. <http://rbs.mui.ac.ir/article-1-600-fa.html> [Persian]
- Eysenck, M. W., & Derakshan, N. (2011). New perspectives in attentional control theory. *Personality and Individual Differences*, 50 (7), 955-960. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2010.08.019>
- De-Vito, A., Calamia, M., Greening, S., & Roye, S. (2017). The association of anxiety, depression, and worry symptoms on cognitive performance in older adults. *A Journal on Normal and Dysfunctional Development*, 26(2), 161-173. <https://doi.org/10.1080/13825585.2017.1416057>
- Fellman, D., Ritakallio, L., Waris, O., Jylkkä, J., & Laine, M. (2020). Beginning of the Pandemic: COVID-19-elicited anxiety as a predictor of working memory performance. *Frontiers in Psychology*, 11,

- 576-466.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.576466>
- Fergus, T. A., & Bardeen, J. R. (2013). Anxiety sensitivity and intolerance of uncertainty: Evidence of incremental specificity in relation to health anxiety. *Personality and Individual Differences*, 55(6), 640-644. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2013.05.016>
- Floyd, M., Garfield, A., & LaSota, M. T. (2005). Anxiety sensitivity and worry. *Personality and Individual Differences*, 38(5), 1223-1229. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2004.08.005>
- Ghorani Eshtelagh Sofla, A., Torabi Zonouz, S., Mahmoud Alilou, M., & Pak, R. (2021). Predicting the severity of anxiety in Coronavirus disease based on anxiety sensitivity and intolerance of uncertainty. *Thought and Behavior in Clinical Psychology*, 16(59), 7-16. https://jtbcp.riau.ac.ir/article_2183.html [Persian]
- Gholamzad, S., Saeidi, N., Danesh, S., Ranjbar, H., & Zarei, M. (2021). Analyzing the elderly's quarantine-related experiences in the COVID-19 pandemic. *Iranian Journal of Ageing*, 16(1), 30-45. <https://salmandj.uswr.ac.ir/article-1-2143-fa.html> [Persian]
- Ghazanfari, F., & Badri, M. (2019). Development of etiology model of adolescent social anxiety disorder based on the components of anxiety sensitivity, negative emotional regulation and avoidant and ambivalent insecure attachment style with the mediating role of emotion-oriented coping strategy. *Clinical Psychology Studies*, 9 (35), 97-130. https://jcps.atu.ac.ir/article_10389.html [Persian]
- Haddadsamani, F., & Ahmadi, Y. (2021). *Evaluation of elderly anxiety during the corona pandemic*. Paper presented at the National Conference on Aging Health in South Khorasan, Jiroft. <https://civilica.com/doc/1261932/> [Persian]
- Hosseini Ramaghani, N., Hadian Fard, H., Taghavi, S. M., & Aflaksiar, A. (2015). The Comparison of executive performances in the girl students with social anxiety disorder and normal students in Shiraz city. *Journal of Psychological Methods and Models*, 22(3), 237-247. <https://ecc.isc.ac/showJournal/22727/61334/792602> [Persian]
- Hovenkamp-Hermclink, J., Voshaar, R., Batclaam, M., Penninx, B., Jeronimus, F., Schoevers, R., & Rices, H. (2019). Anxiety sensitivity, its stability and longitudinal association with severity of anxiety symptoms. *Scientific Reports*, 9(1), 1-7. <https://www.nature.com/articles/s41598-019-39931-7>
- Kumar, A., & Somani, A. (2020). Dealing with Corona virus anxiety and OCD. *Asian Journal of Psychiatry*, 51, 93-102. <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2020.102053>
- Lai, J., Ma, S., Wang, Y., Cai, Z., Hu, J., Wei, N., Wu, J., Du, H., Chen, T., Li, R., Tan, H., Kang, L., Yao, L., Huang, M., Wang, H., Wang, G., Liu, Z., & Hu, S. (2020). Factors associated with mental health outcomes among health care workers exposed to Coronavirus Disease. *JAMA Network Open*, 3(3), 39-76. <https://doi.org/10.1001/jamanetworkopen.2020.3976>
- Latifi, Z., Kiani, M., & Yousefi, Z. (2019). The Structural equation modeling of the older people's life expectancy based on the anxiety sensitivity, social support, and pain perception. *Salmand: Iranian Journal of Ageing*, 14 (2), 188-199. <http://salmandj.uswr.ac.ir/article-1-1258-fa.html>[Persian]
- Mccabe, R. E. (1999). Implicit and explicit memory for threat words in high-and low-anxiety-sensitive participants. *Cognitive Therapy and Research*, 23(1), 21-38. <https://doi.org/10.1023/A:1018706607051>
- Mehra, A., Rani, S., Sahoo, S., Parveen, S., Singh, A. P., Chakrabarti, S., & Grover, S. (2020). A crisis for elderly with mental disorders: Relapse of symptoms due to heightened anxiety due to COVID-19.

- Asian Journal of Psychiatry*, 51, 102-114. <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2020.102114>
- Mistry, S. K., Ali, A. R. M. M., Akther, F. (2020). Exploring fear of COVID-19 and its correlates among older adults in Bangladesh. *Global Health*, 17, 47-56. <https://link.springer.com/article/10.1186/s12992-021-00698-0>
- Momeni, K., Amani, R., Janjani, P., Majzoobi, M., & Hadian Hamedani, K. (2021). The Relationship between attachment styles with Positive and negative affect in the elderly: The mediating role of reminiscence styles. *Aging Psychology*, 7(4), 407-422. https://jap.razi.ac.ir/article_1994.html [Persian]
- Momeni, K., Amani, R., Janjani, P., Majzoobi, M. R., Forstmeier, S., & Nosrati, P. (2022). Attachment styles and happiness in the elderly: the mediating role of reminiscence styles. *BMC geriatrics*, 22(1), Article 349. <https://doi.org/10.1186/s12877-022-03053-z>
- Moradi Manesh, F., Mirjafari, S., Goodarzi, M., & Mohammadi, n. (2007). Evaluation of psychometric properties of the revised Anxiety Sensitivity Index (ASIR). *Journal of Psychology*, 11(4), 446-426. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=93918> [Persian]
- Nikpouraghdam, M., Jalali Farahani, A., Alishiri, G., Heydari, S., Ebrahimnia, M., Samadinia, H., Sepandi, M., Jafari, N. J., Izadi, M., Qazvini, A., Dorostkar, R., Tat, M., Shahriary, A., Farnoosh, G., Hosseini Zijoud, S. R., Taghdir, M., Alimohamadi, Y., Abbaszadeh, S., Gouvarchin Ghaleh, H. E., & Bagheri, M. (2019). Epidemiological characteristics of coronavirus disease 2019 (COVID-19) patients in IRAN: A single center study. *Journal of Clinical Virology: The Official Publication of The Pan American Society for Clinical Virology*, 127, 104-378. <https://doi.org/10.1016/j.jcv.2020.104378>
- Ojalehto, H. J., Abramowitz, J. S., Hellberg, S.N., Butcher, M. W., & Buchholz, J. L. (2021). Predicting COVID-19-related anxiety: The role of obsessive-compulsive symptom dimensions, anxiety sensitivity, and body vigilance. *Journal Anxiety Disord.* 2021 Oct; 83, Article 102460. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.102460>.
- Rajkumar R. P. (2020). COVID-19 and mental health: A review of the existing literature. *Asian journal of psychiatry*, 52, Article 102066. <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2020.102066>
- Rector, N., Shimizu, K., & Leybman, M. (2006). Anxiety sensitivity within the anxiety disorders: Disorder-specific sensitivities and depression comorbidity. *Behavior Research and Therapy*, 45, 1967-1975. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2006.09.017>
- Reiss, S., & McNally, R.J. (1985). Expectancy model of fear. In: Reiss S, Bootzin RR, (eds.). *Theoretical issues in behavior therapy* (PP. 107-121). Academic Press.
- Sunderland, A., Harris, J. E., & Baddeley, A. D. (1983). Do laboratory tests predict everyday memory? A neuropsychological study. *Journal of Verbal Learning & Verbal Behavior*, 22(3), 341-357. [https://doi.org/10.1016/S0022-5371\(83\)90229-3](https://doi.org/10.1016/S0022-5371(83)90229-3)
- Sedighi Arfaee, F., Rashidi, A., Tabesh, R. (2021). The distress tolerance in the elderly: The role of experiential avoidance, rumination and mindfulness. *Aging Psychology*, 7(1), 1-12. https://jap.razi.ac.ir/article_1725.htm [Persian]
- Shams, S. (2021). Predicting coronavirus anxiety based on cognitive emotion regulation strategies, anxiety sensitivity, and psychological hardiness in nurses. *Nursing management*, 10(2), 25-36 <https://ijnv.ir/article-1-832-fa.html> [Persian]
- Tisserand, D. J., Van Boxtel, M. P., Pruessner, J. C., Hofman, P., Evans, A.C., & Jolles, J. (2004). A voxel-based morphometric study to determine individual differences in gray matter density associated with age and cognitive change over time. *Cerebral Cortex*, 14(9), 966-

973. <https://doi.org/10.1093/cercor/bhh057>
- Tari Brazin, N. (2015). Metacognitive therapy in improving students' laboratory memory and daily memory. *Contemporary Psychology, 5*(10), 230-233. <https://www.virascience.com/thesis/523612/> [Persian]
- Verity, R., Okell, L.C., Dorigatti, I., Winskill, P., Whittake, R. C., & Imai N. (2020). Estimates of the severity of Coronavirus Disease 2019: A model-based analysis. *Lancet Infectious Diseases, 20*(6), 669-677. [https://doi.org/10.1016/S1473-3099\(20\)30243-7](https://doi.org/10.1016/S1473-3099(20)30243-7)
- Wang, Z. H., Yang, H. L., Yang, Y. Q., Liu, D., Li, Z. H., Zhang, X. R., Zhang, Y. J., Shen, D., Chen, P. L., Song, W. Q., Wang, X. M., Wu, X. B., Yang, X. F., & Mao, C. (2020). Prevalence of anxiety and depression symptom, and the demands for psychological knowledge and interventions in college students during COVID-19 epidemic: A large cross-sectional study. *Journal of Affective Disorders, 275*, 188-193. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2020.06.034>
- Yazdanbakhsh, K., Jashenpour, M., Sanjabi, A., & Abbariki, A. (2019). Dimensions of memory in elderly compared with non-elderly. *Aging Psychology, 4*(4), 275-282. https://jap.razi.ac.ir/article_1120.html [Persian]
- Yusufvand, N., & Yusufvand, R. (2021). The relationship between active working memory and anxiety caused by Corona in students of the second secondary level of the experimental field in Khorram Abad city. *The paper presented in the first international conference of educational sciences, psychology and humanities, Khorramabad*. <https://civilica.com/doc/1218484/> [Persian]
- Zangrillo, A., Beretta, L., Silvani, P., Colombo, S., Scandroglio, AM., Dell'Acqua, A. (2020). Fast reshaping of intensive care unit facilities in a large metropolitan hospital in Milan, Italy: facing the COVID-19 pandemic emergency. *Critical care and resuscitation: journal of the Australasian Academy of Critical Care Medicine, 2*(22), 92-94. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32227819>
- Zare, H. (2019). The effect of computerized cognitive rehabilitation on everyday memory function in Multiple Sclerosis patients. *Advances in cognitive sciences, 20* (4), 1-9. <http://icssjournal.ir/article-1-855-fa.html> [Persian]
- Zvolensky, M.J., Schmidt, N.B., Bernstein, A., & Keough, M.E. (2006). Risk factor research and prevention programs for anxiety disorders: a translational research framework. *Behaviour Research and Therapy, 44*(9), 1219-1239. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2006.06.001>